

Τι ακριβώς είναι ο πόνος; (Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο πόνος είναι μια ιδιαίτερα πολύπλοκη και ευρεία έννοια που περιγράφει ένα δυσάρεστο σωματικό αίσθημα (το σωματικό άλγος), αλλά ταυτόχρονα και την ψυχολογική επιβάρυνση (θλίψη, στεναχώρια, καημός) που προκαλεί ένα αλγεινό ερέθισμα, την βαρεία και σκληρή εργασία, τον κόπο, τον μόχθο και την τιμωρία-

ποινή[1]: παράγωγα του πόνου είναι οι λέξεις επίπονος (κοπιαστικός, κουραστικός), πόνημα (ότι κατορθώνεται με κόπο), αλλά και πονετικός-συμπονετικός και πονόψυχος, που εμπεριέχουν και την έννοια της ευσπλαχνίας[2].

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, ο πόνος μπορεί αδρά να διακριθεί σε σωματικό και ψυχικό. Η διάκριση αυτή, μολονότι αφήνει κάποια ασαφή πεδία λόγω της εννοιολογικής γειτνίασης του ψυχικού πόνου και της οδύνης[3], ίσως είναι η καλύτερη για το θέμα που εδώ μας απασχολεί.

Ο πόνος στην Ιατρική έχει αφενός την έννοια του σωματικού άλγους, δηλαδή την παραγωγή και μεταφορά επώδυνων («αλγεινών») ερεθισμάτων στον εγκεφαλικό φλοιό και αφετέρου τον συνδυασμό σωματικών, συναισθηματικών και ψυχικών ερεθισμάτων και εκδηλώσεων[4], δίδοντας την έννοια της «ποινής» λόγω της αμαρτίας, ποινής πατρικής και παιδευτικής, που οδηγεί στην χριστιανική κατανόηση των τεκταινομένων και την ανάγκη ηθικής ανυψώσεως του πάσχοντος. Αυτό ακριβώς εννοεί και ο Παύλος, όταν διδάσκει ότι τιμωρούμενοι από τον Κύριο παιδαγωγούμεθα προς μετάνοιαν και διόρθωσιν, ώστε να μην καταδικασθούμε οριστικά σε απώλεια, μαζί με τον κόσμο της αμαρτίας[5].

Οι Πατέρες της εκκλησίας όταν αναφέρονται στον πόνο δεν χρησιμοποιούν συνήθως την λέξη με την σωματική έννοια, αυτήν του άλγους, αλλά κυρίως με την ψυχική έννοια[6]. Οι Πατέρες επίσης edίδαξαν ότι ο άνθρωπος, προς αποφυγήν του ψυχικού πόνου καταφεύγει στην ηδονή, κάτι που όμως προκαλεί τεράστιο αδιέξοδο [7], αφού η προσπάθεια αποφυγής του πόνου οδηγεί δια της ηδονής εις την οδύνη, καθιστώντας ουσιαστικά τις έννοιες αναπόσπαστες ως δίπολον.

Η χρήση των εννοιών του ψυχικού πόνου και των θλίψεων είναι επίσης ταυτόσημος στην Πατερική γραμματεία[8]. Ο Ιωάννης Χρυσόστομος μάλιστα τονίζει την ιδιαίτερα μεγάλη αξία των θλίψεων, θεωρώντας ότι «θλίψις προς φιλοσοφίαν επιτήδειον», δηλαδή ότι η θλίψη αποτελεί το κατάλληλο περιβάλλον για να φιλοσοφήσει κανείς πάνω στην ζωή και, ορθώς νοουμένη, να τον απαλλάξει από τον φόβο του θανάτου. Αυτό γίνεται γιατί ενισχύει την πίστη του ανθρώπου προς τον Θεό και τον αναγκάζει να εγκαταλείψει την νωθρότητα και τον περισπασμό και να αφοσιωθεί στην προσευχή[9]: με την έννοια αυτή οι θλίψεις καθίστανται καταλυτικές για την φροντίδα της ψυχής.

[1] Glucklich Ariel (2005), *Pain, in Encyclopedia of Religion, Volume 10th, Second Edition, Thomson Gale*, σελ. 6945.

[2] Μπαμπινιώτης Γ, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Τόμος Β΄, Έκδοση Κέντρου Λεξικολογίας, Αθήνα 2002, σελ. 1451, Επίσης Liddell H G και Scott R (χωρίς χρονολογία), Μέγα Λεξικόν της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Τόμος Γ, Εκδ. Σιδέρης, Αθήνα, σελ. 651 και Τεγόπουλος-*

Φυτράκης (χωρίς χρονολογία), Μικρό Ελληνικό λεξικό, Εκδ. Αρμονία, Αθήνα, σελ. 323 και 740.

[3] Glucklich A, Pain, *ibid*, σελ. 6947.

[4] Mersky H. and Spear F, Pain: Psychological and Psychiatric aspects. Williams and Wilkins, Baltimore 1967, σελ. 12-16.

[5] Α' Κορ. 11,31-32.

[6] Παρατηρούμε επί παραδείγματι, ότι ο Μάξιμος θεωρεί ως πόνο τόσο την ψυχική λύπη, δηλαδή την λύπη του νοός, που προέρχεται από την στέρηση των αγαθών της ψυχής, όσο και την αισθητική λύπη, δηλαδή την λύπη των αισθήσεων, που προέρχεται από την στέρηση των σωματικών ηδονών. «Επειδή την μεν της ψυχής λύπην, ήγουν τον πόνον, ταυτόν γαρ αλλήλοις αμφότερα η κατ' αίσθησιν ηδονή συνίστησι. Την δε της αισθήσεως λύπην, ήγουν τον πόνον, η κατά ψυχήν ηδονή πέφυκεν». Μαξίμου Ομολογητού, Διαφόρα κεφάλαια περί θεολογίας, οικονομίας, αρετής και κακίας, Εκατοντάς Στ, ζ, σελ. 292.

[7] Μαξίμου Ομολογητού, Προς Θαλάσσιον, P.G. 90,629.

[8] Θλίψη είναι ο ψυχικός πόνος, η στενοχώρια, το αίσθημα της λύπης, ενώ θλίψη, λύπη και πένθος είναι λέξεις συνώνυμες με τον πόνο. Μπαμπινιώτης Γ, *ibid*, σελ. 757.

[9] Ιωάννου Χρυσοστόμου, Εις Β' Τιμόθεον, ομιλία Ε', 4, ΕΠΕ 23,558.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο "Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου", του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)